Hoa Nhài, Hoa Lài và Những Tín Hiệu Dưới Cửa Sổ

V.N.

Trước nhà tôi có mấy bụi hoa nhài.

Nói thế, thế nào cũng có người sửa ngay:

— Ấy là hoa lài chứ, hoa nhài gì!

Tôi không cãi. Bởi chuyện tên cây, tên hoa ở Việt Nam cũng giống như chuyện tên người: cùng một người mà về quê ngoại gọi một tên, sang quê nội lại gọi một tên

khác; lên sách vở thì mang thêm một cái tên nữa bằng chữ Tây, chữ La-tinh. Thành thử, một bụi hoa trắng bé tí, thơm ngát, cũng đủ làm người ta tranh luận.

Theo cách phân biệt thực vật học, *Jasminum officinale* thường được gọi là *hoa nhài*, còn thứ hoa quen thuộc ở Việt Nam, có những bông trắng, cánh dày và thường được dùng để ướp trà, lại là *Jasminum sambac*, thường gọi là *hoa lài*. Nhưng trong tiếng nói thường ngày, ranh giới ấy nhiều khi chẳng mấy ai để ý. Người Bắc gọi nhài, người Nam gọi lài; rồi có khi cùng một cây, người này gọi nhài, người kia gọi lài, vẫn ngồi uống trà với nhau rất hòa thuận.

Có lẽ cây cỏ cũng chẳng quan tâm lắm đến chuyện chúng ta gọi chúng là gì.

Hoa vẫn nở. Và vẫn thơm.

Mà nói đến hoa nhài, hay hoa lài, tôi lại nghĩ rằng điều đáng quý nhất của loài hoa này không phải là vẻ đẹp nhìn thấy bằng mắt, mà là vẻ đẹp người ta nhận ra bằng… mũi.

Hoa hồng đẹp thì phải nhìn. Hoa lan đẹp thì phải ngắm. Hoa hướng dương thì phải đứng xa xa mới thấy hết vẻ rực rỡ. Còn hoa nhài lại có một lối xuất hiện rất khiêm nhường. Bông nhỏ. Màu trắng. Cánh chẳng cầu kỳ. Nếu đem đặt cạnh một đóa hồng hay một cành lan, có lẽ nó dễ bị lép vế.

Nhưng đến chiều tối, khi không khí dịu xuống, hương hoa bắt đầu lan ra, ta mới biết trong bụi cây xanh ấy có

một thế giới riêng đang âm thầm hoạt động.

Hoa nhài không khoe sắc.

Hoa nhài *đánh thức ký ức*.

Chỉ cần một thoáng hương bay qua, tự nhiên người ta có thể nhớ đến một sân nhà cũ, một buổi chiều xa, một người nào đó đã lâu không gặp. Mùi hương có một thứ quyền lực kỳ lạ mà hình ảnh không có. Một bức ảnh cũ đôi khi ta còn có thể nhìn rồi quên. Nhưng một mùi hương cũ bất chợt trở về thì cả một thời đại trong đời mình có thể sống dậy.

Với tôi, hoa nhài là như thế.

Trước nhà tôi bây giờ có mấy bụi nhài. Chúng lớn lên khá tự nhiên, chẳng có vẻ gì biết rằng chủ nhân của căn nhà này đôi khi nhìn chúng mà nhớ lại một câu chuyện cách đây đã gần nửa thế kỷ.

Hồi đó, tôi còn trẻ. Ừ, nói "còn bé" thì cũng không đúng lắm. Khoảng mười lăm, mười sáu tuổi.

Cái tuổi ấy thật ra rất lạ. Người lớn thì bảo là trẻ con. Trẻ con thì nhìn mình như người lớn. Bản thân mình thì thấy mình đã hiểu hết chuyện đời.

Nhưng thực ra, hiểu gì đâu!

Chỉ biết thích một cô bạn gái là thấy cả bầu trời thay đổi.

Ngày ấy, nhà bố mẹ tôi có một dàn hoa nhài rất lớn. Tôi không còn nhớ chính xác nó được trồng từ bao giờ, ai là người trồng đầu tiên, nhưng tôi nhớ rõ những bông hoa trắng và cái mùi thơm của chúng. Cái dàn hoa ấy, có

lẽ lúc đó chỉ là một phần bình thường của căn nhà. Không ai nghĩ nó sẽ trở thành một thứ… phương tiện viễn thông.

Ngày nay, người ta có điện thoại thông minh. Muốn gặp ai, chỉ cần nhắn:

— Em đang làm gì?

Một phút sau:

— Anh ra đây.

Hoặc chỉ cần gửi một hình trái tim, một khuôn mặt cười, một chữ "OK", thế là hai người đã hiểu nhau.

Tuổi trẻ bây giờ có *Messenger*, có *FaceTime*, có *Instagram*, có đủ thứ ứng dụng mà tên nghe như tên các nhân vật trong một bộ phim khoa học viễn tưởng.

Còn chúng tôi ngày xưa?

Chúng tôi có… hoa nhài.

Tôi muốn rủ cô bạn gái đi chơi nhưng không dám vào nhà vì vào nhà thì có thể gặp ba mẹ cô ấy. Mà gặp ba mẹ cô ấy thì biết đâu các cụ hỏi:

— Cậu là ai?

Đến câu ấy thôi là đủ hết hồn. Hoặc tệ hơn:

— Cậu đến đây làm gì?

Bây giờ nghĩ lại, tôi thấy những ông bố bà mẹ ngày ấy thật đáng thương. Con gái mới lớn, cứ có một cậu con trai lấp ló ngoài cửa là các cụ phải cảnh giác. Mà các cậu

con trai thì cũng chẳng phải gián điệp quốc tế gì. Chỉ muốn rủ con gái người ta đi ăn một ly chè, một trái dừa hay một cây kem!

Nhưng ở tuổi mười lăm, mười sáu, một cuộc hẹn đi ăn chè có thể quan trọng hơn cả một hội nghị quốc tế.

Thế là phải có tín hiệu.

Tôi hái một nắm hoa nhài rồi lặng lẽ đến gần cửa sổ phòng cô bạn và ném nắm hoa nhài lên trước cửa sổ.

Không có tiếng chuông điện thoại. Không có tin nhắn. Không có "ping!" Không có màn hình hiện lên hàng chữ: "*Bạn có một tin nhắn mới.*"

Chỉ có một nắm hoa trắng. Có thể vài bông rơi xuống đất. Có thể vài bông nằm trên bậu cửa sổ. Có thể hương thơm đã bay vào phòng trước khi cô bạn kịp nhìn thấy tín hiệu. Nhưng cô ấy hiểu.

Và điều kỳ diệu là, khoảng nửa tiếng sau, chúng tôi đã có thể tìm cách lẻn ra ngoài, gặp nhau rồi cùng đám bạn bè đi ăn chè, ăn kem dừa, nói những câu chuyện mà bây giờ chắc chẳng còn nhớ được nội dung.

Tôi không nhớ hôm ấy chúng tôi đã nói gì. Không nhớ đã ăn bao nhiêu ly chè. Không nhớ kem dừa lúc ấy giá bao nhiêu. Nhưng tôi nhớ rất rõ *một nắm hoa nhài*.

Ký ức con người thật bất công. Những chuyện lớn lao đôi khi quên mất. Nhưng một chuyện nhỏ xíu, một buổi chiều, một cửa sổ, một nắm hoa trắng, lại có thể theo mình suốt đời. Có lẽ bởi vì tuổi trẻ vốn không cần

những điều gì quá lớn lao. Tuổi trẻ chỉ cần một dấu hiệu.

Một cái nhìn. Một lá thư. Một bài hát trên radio. Một chiếc khăn tay. Hay một nắm hoa nhài ném trước cửa sổ. Thế là đủ để cả ngày hôm ấy trở thành một ngày đáng nhớ.

Bây giờ nhìn mấy bụi nhài trước nhà, tôi thường nghĩ đến sự khác biệt giữa hoa và công nghệ.

Công nghệ hiện đại thật tiện. Một chiếc điện thoại trong túi có thể làm được những việc mà thời chúng tôi còn nhỏ phải mất cả một căn phòng đầy máy móc. Người ta có thể nói chuyện với nhau từ bên kia bán cầu. Có thể gửi hình ảnh ngay tức khắc. Có thể biết người kia đang ở đâu.

Nhưng có một điều mà điện thoại không làm được. Điện thoại không có mùi hương.

Một tin nhắn, dù viết hay đến đâu, cũng không thơm. Một biểu tượng 🌷 gửi qua màn hình cũng không thể thay thế một bông hoa thật. Một trái tim đỏ trên Facebook không thể làm người ta nhớ bằng một nắm hoa trắng nằm lặng lẽ trước cửa sổ.

Ngày nay, nếu một cậu bé mười sáu tuổi muốn rủ bạn gái đi ăn chè, có lẽ cậu ta sẽ nhắn tin trước:

— 5 giờ ra nhé.

Rồi cô bé trả lời:

— OK.

Thế là xong. Nhanh. Gọn. Hiệu quả.

Nhưng tôi không biết tại sao, cứ nghĩ đến cách liên lạc ấy, tôi lại thấy hơi tiếc cho những nắm hoa nhài ngày xưa. Bởi vì ngày ấy, muốn gặp nhau, người ta phải *nghĩ ra cách*. Và chính cái khó khăn ấy đôi khi làm cho tình cảm trở nên thơ mộng hơn.

Không phải vì chúng tôi yêu nhau ghê gớm gì. Có khi chỉ là những rung động đầu đời rất ngây thơ. Có khi hôm nay thích, mai giận. Có khi đi ăn kem mà chẳng biết nói gì. Có khi cả bọn ngồi với nhau đông đủ, thế mà chỉ cần cô bạn nhìn sang một cái là trong lòng đã thấy… vui.

Cái tuổi ấy thật kỳ lạ. Chưa đủ lớn để hiểu tình yêu nhưng đã đủ lớn để biết nhớ một người. Và hoa nhài, với tôi, đã vô tình trở thành một phần của thứ ký ức ấy.

Có lẽ vì vậy mà tôi không quá quan tâm người ta gọi mấy bụi cây trước nhà tôi là hoa nhài hay hoa lài.

Các nhà thực vật học cứ việc phân biệt *Jasminum officinale* với *Jasminum sambac*. Sách vở cần sự chính xác. Khoa học cần tên gọi rõ ràng. Đó là chuyện đúng và cần thiết nhưng trong đời sống, đôi khi một cái tên còn mang theo cả một miền ký ức. Gọi là *nhài* cũng được. Gọi là *lài* cũng chẳng sao.

Miễn là chiều xuống, hoa lại nở. Miễn là hương thơm vẫn bay trong gió. Và miễn là, trong một khoảnh khắc nào đó, một người đàn ông đã qua tuổi thiếu niên rất lâu vẫn có thể đứng trước mấy bụi hoa trắng trước nhà mình, rồi bỗng nhiên nhớ lại một cậu bé mười lăm,

mười sáu tuổi.

Cậu bé ấy không có điện thoại. Không có smartphone. Không có Internet. Không có ứng dụng để nhắn:

— Ra đây nhé!

Cậu chỉ có một nắm hoa nhài. Và một cửa sổ. Thế mà không hiểu sao, hệ thống liên lạc ấy lại hoạt động khá tốt.

Khoảng nửa tiếng sau, cô bạn đã tìm được cách ra ngoài.

Rồi cả bọn đi ăn chè.

Ăn kem dừa.

Cười nói.

Và tưởng rằng tuổi trẻ sẽ kéo dài mãi mãi.

Ai ngờ, chớp mắt một cái, mấy chục năm đã trôi qua.

Bây giờ thì tôi có điện thoại thông minh. Có thể gọi cho người ở tận bên kia đại dương. Có thể gửi một tấm hình trong vài giây. Nhưng tôi vẫn không thể gửi cho chính mình của năm mười sáu tuổi một tin nhắn để nói:

— Này V. , hãy nhớ kỹ những ngày này nhé. Sau này mày sẽ thấy chúng đẹp lắm.

May thay, ký ức đã làm dùm tôi điều đó.

Và đôi khi, chỉ cần một bông hoa nhài nở trước nhà là tất cả lại trở về.

Một dàn hoa nhài cũ. Một khung cửa sổ. Một cô bạn gái tuổi học trò. Một nắm hoa trắng. Và một thời niên thiếu

ngây thơ đến mức bây giờ nghĩ lại, chỉ biết mỉm cười mà thương.

Hoa nhài vẫn thế. Nhỏ bé. Trắng. Thơm.

Chỉ có chúng ta là đã khác.

Nhưng có lẽ, chính vì chúng ta đã khác, đã già đi, đã đi qua biết bao nhiêu mùa hoa, nên mỗi lần gặp lại một mùi hương cũ, ta mới hiểu rằng có những thứ trong đời không hề biến mất.

Chúng chỉ nằm yên đâu đó.

Chờ một buổi chiều.

Chờ một làn gió.

Chờ một bụi hoa nhài trước cửa nhà.

Rồi bỗng nhiên nở lại trong lòng ta.

Và thơm như ngày xưa.

Hoa Nhài Trước Cửa Sổ

Nhài hay lài cũng hương bay,
Trắng trong như tuổi thơ ngây một thời.
Mười lăm, mười sáu bên đời,
Biết thương mà ngỡ chưa rời tuổi xanh.

Chiều nghiêng qua ngõ yên lành,
Dàn hoa trước cửa thơm quanh mái nhà.
Muốn rủ cô bạn đi xa,
Mà e cha mẹ nên ta ngại ngần.

Không thư, chẳng có chuông ngân,
Không điện thoại để bao lần nhắn tin.
Chỉ đem một nắm hoa xinh,
Ném lên cửa sổ làm tin hẹn hò.

Hoa rơi trắng góc hiên nhô,
Hương bay khe khẽ gọi cô bạn hiền.
Nửa giờ sau đã gặp liền,
Lẻn cùng chúng bạn đi tìm chè ngon.

Kem dừa ngọt mát đầu hôm,
Tiếng cười còn vọng trong hồn đến nay.
Bạn xưa mỗi đứa một ngày,
Trôi theo năm tháng, đổi thay cuộc đời.

Bây giờ tóc đã pha trời,
Trước sân hoa vẫn trắng ngời như xưa.
Nhài hay lài dưới nắng trưa,
Vẫn thơm một thuở đón đưa học trò.

Nhìn hoa nhớ lại tuổi thơ,
Một nắm hoa trắng, một bờ cửa sương.
Chẳng cần nhắn chữ yêu thương,
Mà sao tình bạn vấn vương một đời.

Hoa còn nở giữa sân trời,
Ngây thơ còn mãi trong lời gió đưa.
Dẫu bao năm tháng đã thừa,
Hương nhài vẫn gọi tuổi vừa mười lăm.